

**Kształcenie uczniów
z niepełnosprawnością –
pragmatyka szkolna**

Ewa Materka

Wrocław, listopad 2018

Do grupy dzieci/uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zalicza się:

- uczniów z niepełnosprawnością,
- z niedostosowaniem społecznym,
- zagrożonych niedostosowaniem społecznym.

Do tej grupy zalicza się również uczniów:

- szczególnie uzdolnionych,
- mających specyficzne trudności w uczeniu się,
- z zaburzeniami komunikacji językowej,
- cierpiących na chorobę przewlekłą,
- znajdujących się w sytuacji kryzysowej lub mających traumatyczne przeżycia, **niepowodzenia edukacyjne wynikające z różnych przyczyn**, trudności adaptacyjne np.: związane z różnicami kulturowymi.

Specjalne potrzeby edukacyjne

- W przepisach prawa oświatowego brak jest definicji „specjalnych potrzeb edukacyjnych” (nie występuje to określenie).
- Termin „specjalne potrzeby edukacyjne” pojawia się w literaturze przedmiotu, jest również używany w publikacjach MEN, ORE.

Kształcenie uczniów niepełnosprawnych - przepisy

- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1578).
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 28 sierpnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1652).
- Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. poz. 1113).
- Rozporządzenie zmieniające z 2018 – dotyczy asystenta.

Dla kogo kształcenie specjalne

- **Uczeń niepełnosprawny** to uczeń posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.
- **Kształcenie specjalne** dotyczy uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Może być realizowane w szkole każdego typu.

Uczeń z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego

- uczeń zagrożony niedostosowaniem społecznym,
- uczeń niedostosowany społecznie,
- uczeń niepełnosprawny:
 - niesłyszący, słabosłyszący,
 - niewidzący, słabowidzący,
 - z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera,
 - z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją,
 - z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym.

Zmiany w przepisach

Zindywidualizowana
ścieżka kształcenia

Nie dotyczy uczniów
niepełnosprawnych,
posiadających
orzeczenie o
potrzebie
kształcenia
specjalnego

Rozp. o pomocy
psych.- ped.

Nauczanie indywidualne

Dotyczy wszystkich
uczniów, może być
realizowane wyłącznie
na terenie domu/w
miejscu pobytu ucznia

Rozp. o nauczaniu
indywidualnym

Wybrane zajęcia
edukacyjne
realizowane
indywidualnie

Dotyczy uczniów
z orzeczeniem o
potrzebie kształcenia
specjalnego

Rozp. o kształceniu
niepełnosprawnych

Zindywidualizowana ścieżka kształcenia

- Zindywidualizowana ścieżka kształcenia jest organizowana jest dla **uczniów, którzy mogą uczęszczać do przedszkola lub szkoły, ale ze względu na trudności w funkcjonowaniu wynikające w szczególności ze stanu zdrowia** nie mogą realizować wszystkich zajęć edukacyjnych wspólnie z oddziałem szkolnym i wymagają dostosowania organizacji i procesu nauczania do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych.

Zindywidualizowana ścieżka kształcenia

- Zindywidualizowana ścieżka obejmuje zajęcia wspólne z klasą i zajęcia indywidualne z uczniem w szkole.
- *Brak określenia w przepisach minimalnego lub maksymalnego wymiaru godzin realizowanych indywidualnie oraz w klasie z zespołem klasowym – pozwala to dyrektorowi na uwzględnienie potrzeb i możliwości ucznia.*
- *Konieczność realizacji podstawy programowej.*
- O wydanie **opinii** w tej sprawie rodzice wnioskują do publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej.
- Ta forma pomocy psychologiczno-pedagogicznej **nie dotyczy uczniów obejmowanych kształceniem na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.**

Nauczanie indywidualne

- Organizuje się je wyłącznie dla dzieci i młodzieży, którym stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do szkoły.
- Dotyczy wszystkich uczniów, spełniających powyższe warunki.
- Organizowane jest w **miejscu pobytu ucznia**.

Nauczanie indywidualne

- W indywidualnym nauczaniu realizuje się wszystkie obowiązkowe zajęcia edukacyjne wynikające z ramowego planu nauczania danego typu i rodzaju szkoły, dostosowane do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia.
- Konieczność realizacji podstawy programowej.
- W przypadku ucznia szkoły ponadpodstawowej prowadzącej kształcenie zawodowe, dyrektor szkoły określa sposób realizacji zajęć prowadzonych w ramach praktycznej nauki zawodu.

Kształcenie uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym – nowe rozwiązania

- Zgodnie z § 6 ust. 1 pkt. 8 Rozporządzenia o kształceniu uczniów niepełnosprawnych (...) **uczeń posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego może realizować wybrane zajęcia edukacyjne indywidualnie lub w grupie - do 5 uczniów.**
- **Potrzeba objęcia ucznia zajęciami prowadzonymi indywidualnie musi być zapisana w IPET.**

Stanowisko MEN

- „Ministerstwo Edukacji Narodowej przypomina, że uczniowie z niepełnosprawnościami kształceni są w oparciu o orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.
- Na podstawie orzeczenia zespół nauczycieli i specjalistów opracowuje indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny (IPET), w którym może wskazać, jeżeli jest taka potrzeba, konieczność organizacji dla ucznia zajęć indywidualnych w szkole. **Nie jest do tego potrzebna zmiana orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.”**

(Powyższe informacje znajdują się na stronie MEN)

Zajęcia realizowane indywidualnie – uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego

- Takie rozwiązanie nie jest tożsame z nauczaniem indywidualnym (nie muszą być ujęte wszystkie zajęcia edukacyjne z ramowego planu nauczania: te same zajęcia uczeń może mieć częściowo z klasą i indywidualnie, niektóre z zajęć uczeń może mieć wyłącznie indywidualnie, powinien mieć również zajęcia z całym zespołem klasowym).
- Zajęcia muszą być zaplanowane w taki sposób, aby uczeń zrealizował podstawę programową.

Zajęcia realizowane indywidualnie

Wątpliwości:

- Jaką liczbę godzin powinien realizować uczeń, który część zajęć realizuje indywidualnie?
- Czy taką samą jak w ramowych planach nauczania?

Działania naszej szkoły

- Kurator Oświaty.
- Kontakt rodzica z Ministrem Edukacji Narodowej.
- Zapytanie do MEN i do ORE.

Odpowiedź ORE

(...) przekazuję stanowisko MEN w powyższej sprawie:

Zajęcia prowadzone indywidualnie mają inną jakość i - w razie potrzeb ucznia - nie muszą być w takiej samej liczbie jak w ramówce. Gdy uczeń ma problem w funkcjonowaniu nie zawsze będzie w stanie spędzić w szkole tyle czasu by realizować zajęcia zgodnie z ramówką.

Dyrektor planuje godziny, tak aby **uczeń realizował podstawę programową**.

Kierownik Wydziału Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych, ORE

- *Powyższą odpowiedź przekazaliśmy Kuratorowi Oświaty oraz wizytatorowi opiekującemu się naszą szkołą.*

Wsparcie dla uczniów niepełnosprawnych w szkole

- **Zajęcia rewalidacyjne** – wyłącznie dla uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego (nie należy ich mylić z zajęciami z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej).
- **Zajęcia z pomocy psychologiczno – pedagogicznej** – dla wszystkich uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w tym również dla uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego.
- Są to odmienne rodzaje zajęć, zaspakajają inne potrzeby uczniów.

ZAJĘCIA REWALIDACYJNE

- To zajęcia o charakterze terapeutycznym, wspomagające rozwój uczniów niepełnosprawnych.
- Rodzaj zajęć rewalidacyjnych powinien wynikać z niepełnosprawności ucznia, uwzględniać jego indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne.
- W literaturze pedagogicznej jako główne kierunki oddziaływań rewalidacyjnych wymienia się:
 - maksymalne usprawnianie, rozwijanie, wzmocnienie najmniej uszkodzonych funkcji psychicznych i fizycznych,
 - korygowanie funkcji zaburzonych i uszkodzonych,
 - kompensowanie, czyli wyrównywanie przez zastępowanie,
 - stymulowanie, dynamizowanie rozwoju.

ZAJĘCIA REWALIDACYJNE

- W zależności od potrzeb ucznia prowadzone są w **formie indywidualnej albo grupowej.**
- Wytyczne w tym zakresie wynikają z:
 - orzeczenia o potrzebie kształcenia,
 - wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania ucznia.
- **Rodzaj i wymiar zajęć rewalidacyjnych określa się w IPET.**
- Minimalny tygodniowy wymiar godzin zajęć rewalidacyjnych dla uczniów niepełnosprawnych, **w każdym roku szkolnym**, wynosi: w oddziale ogólnodostępnym lub integracyjnym – po 2 godziny na ucznia, w oddziale specjalnym – po 12 godzin na oddział.
- Godzina zajęć rewalidacyjnych - wynosi 60 minut .

Pomoc psychologiczno – pedagogiczna

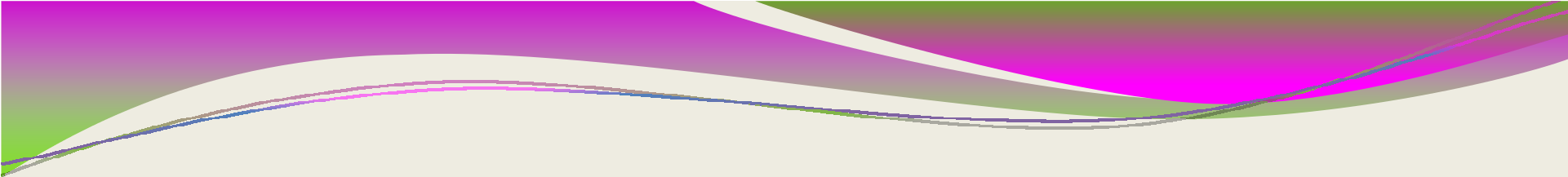
- Korzystanie z pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole jest dobrowolne i nieodpłatne.
- Pomoc psychologiczno-pedagogiczną organizuje **dyrektor** przedszkola, szkoły lub placówki.
- Z pomocy psychologiczno – pedagogicznej mogą korzystać wszyscy uczniowie o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w tym również uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego.
- Godzina zajęć z pomocy psychologiczno pedagogicznej trwa 45 minut.

Pomoc psychologiczno – pedagogiczna

- Udzielana jest przede wszystkim podczas bieżącej pracy z uczniem, poprzez zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów, a także w formach:
- klas terapeutycznych; zajęć rozwijających uzdolnienia; zajęć rozwijających umiejętności uczenia się; zajęć dydaktyczno-wyrównawczych; zajęć specjalistycznych: korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym; zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu – w przypadku uczniów szkół podstawowych oraz uczniów szkół ponadpodstawowych; indywidualizowanej ścieżki kształcenia; porad i konsultacji; warsztatów

Na co zwrócić uwagę

- Materiały zamieszczane na portalach oświatowych, nawet rekomendowanych przez MEN, nie zawsze zawierają aktualnie wiarygodne informacje (np. zostały opracowane w oparciu o nieobowiązujące już przepisy).
- Korzystając z opinii różnego rodzaju ekspertów należy pamiętać, że są to wyłącznie interpretacje. Wskazana jest weryfikacja z przepisami prawa oświatowego.
- Informacje na interesujący nas temat znajdują się w kilku przepisach (rozporządzeniach) – należy je czytać łącznie.

***Pamiętajcie zawsze, że to, co się dzieje dookoła nas,
jest w dużej mierze poza naszą kontrolą.
Natomiast sposób, w jaki reagujemy, leży w zakresie
naszej kontroli.***

Stephen Viola